

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI PERUSOPETUKSEN JÄLKEISEN KOULUTUKSEN VALTAKUNNALLISESTA HAKUMENETTELYSTÄ

1 Nykytila ja sen arviointi

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 37 §:n 2 momentissa säädetään, että ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Vastaava säännös valtakunnallisten hakumenettelyiden käyttämisen mahdollisuudesta opiskelijavalinnassa sisältyy myös lukiolain (714/2018) 19 §:n 2 momenttiin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (1215/2020) 9 §:n 3 momenttiin sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 25 e §:n 3 momenttiin.

Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin on vapaa hakeutumisoikeus, mikä tarkoittaa sitä, että henkilö voi vapaasti hakeutua haluamaansa koulutukseen. Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeudutaan joko vuosittain järjestettävän valtakunnallisten hakumenettelyiden kautta tai ympärivuotisesti, koulutuksen järjestäjän päättämien hakumenettelyiden kautta (*jatkuva haku*). Valtakunnallisten hakumenettelyiden tarkoituksena on auttaa turvaamaan perusopetuksen päättävän ikäluokan joustavaa siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Jatkuva haku puolestaan mahdollistaa joustavan ja ympärivuotisen koulutukseen hakeutumisen. Valtakunnallisista yhteisistä hauista säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (294/2014), jäljempänä *yhteishakuasetus*.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan valtakunnallisissa yhteisissä hauissa on kolme erillistä hakua, joissa haetaan erilaisiin perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa haetaan tutkintotavoitteiseen ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen. Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa haetaan perusopetuksen lisäopetukseen (ns. ”kymppiluokat”), ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen (VALMA) sekä lukiolain 1 § 1 momentissa tarkoitettuun maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen (LUVA). Erityisoppilaitosten haussa haetaan sellaiseen ammatilliseen tutkintokoulutukseen sekä valmentavaan koulutukseen, joka on suunnattu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Vaativana erityisenä tukena järjestettävään ammatillisen koulutuksen haussa voi hakea vaativana erityisenä tukena järjestettäviin ammatillisiin perustutkintokoulutuksiin, ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen (TELMA). TELMA-koulutus on tarkoitettu vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille, joilla ei sairauden tai vamman vuoksi ole valmiuksia ammatillisen tutkinnon suorittamiseen. Aikaisemmin nämä kolme erillistä yhteishakuasetuksen soveltamisalaan kuuluvaa hakua on järjestetty keväisin erillisten hakuajkojen puitteissa, mutta keväällä 2021 kaikki kolme erillistä hakua järjestettiin ensimmäisen kerran samanaikaisesti helmi–maaliskuussa.

Valtakunnalliset yhteiset haut järjestetään vuosittain keväisin, ja niiden ensisijaisena kohderyhmänä ovat hakuvuonna perusopetuksen tai nivelvaiheen koulutuksen päättävät nuoret. Yhteinen hakumenettely tukee perusopetuksen päättävän ikäluokan välitöntä siirtymistä jatko-opintoihin. Lisäksi yhteishaussa voivat hakea koulutukseen muut sellaiset henkilöt, jotka eivät ole vielä suorittaneet am-

matillista tutkintoa tai korkeakoulututkintoa. Valtakunnallisessa ammatillisen koulutuksen ja lukio-koulutuksen yhteishaussa käytetään yhteisiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksilla säädettyjä valintaperusteita: opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa (699/2017) sekä opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006).

Voimassa olevan sääntelyn mukaan yhteishakuasetuksen käyttöalaa eivät kuulu oppisopimuskoulutuksena järjestettävä ammatillinen perustutkintokoulutus, vieraskielinen ammatillinen perustutkintokoulutus ja urheilijoille suunnattu ammatillinen perustutkintokoulutus. Asetuksen soveltamisalaan ei kuulu myöskään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, työvoimakoulutus (AML 23.3 §), henkilöstökoulutus (AML 9 §), aikuisten lukiokoulutus eikä Helsingin saksalaisen koulun, International School of Helsinki -nimisen koulun ja Helsingin eurooppalaisen koulun järjestämä koulutus. Opiskelijat yhteisten hakumenettelyjen ulkopuolella oleviin koulutuksiin valitaan erillisten hakujen kautta, joiden aikataulut, valintaperusteet ja muut hakemiseen liittyvät käytännöt ovat koulutuksen järjestäjien määriteltävissä.

TELMA-koulutuksen poistamisesta yhteishaun soveltamisalasta käytiin keskustelua valmisteluvaiheessa eri sidosryhmien kanssa. Koulutuksen järjestäjät esittivät, että TELMA-koulutus voitaisiin siirtää osaksi jatkuvaa hakua, jotta koulutukseen osallistuvien tukitoimia voitaisiin alkaa valmistella mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennen yhteishaun tulosten julkistamista. Voimassa oleva sääntely ei kuitenkaan mahdollista opiskelijaksi ottamisen päätöksen tekemistä ennen kuin hakija on saanut perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen päättötodistuksen. Mikäli TELMA-koulutus siirrettäisiin jatkuvaan hakuun, hakuvuonna perusopetuksen päättävät hakijat voitaisiin päättötodistuksen puuttumisen vuoksi valita koulutukseen vasta myöhempänä ajankohtana kuin muut hakijat. Hakijoiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi TELMA-koulutus päätettiin säilyttää yhteishaun soveltamisalassa.

Opetushallitukselta saatujen tilastotietojen mukaan niin sanotun lasten perusopetuksen päättäviä henkilöitä on keväällä 2021 kaikkiaan 60 380, joista 59 800 (99 prosenttia) haki jossain kolmesta perusopetuksen jälkeisen koulutuksen haussa. Useammassa perusopetuksen jälkeisen koulutuksen haussa haki 3 870 lasten perusopetuksen päättäneitä hakijaa. Vuonna 2020 perusopetuksen päättäviä henkilöitä oli 60 500, joista 59 600 (98,5 prosenttia) haki jossain kolmesta perusopetuksen jälkeisen koulutuksen haussa.

Vuoden 2021 ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa haki 74 490 hakijaa, joista perusopetuksen päättäviä oli 57 920. Perusopetuksen päättävistä hakijoista 43 prosenttia haki ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen ja 57 prosenttia lukioon. Vuonna 2020 ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa haki 71 700 hakijaa, joista perusopetuksen päättäviä oli 58 630. Hakijoiden lukumäärä jakautui vuonna 2020 noin tasan ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen ja ensisijaisesti lukioon hakeutuvien kesken. Suomessa oli vuoden 2021 yhteishaussa tarjolla noin 38 800 lukiopaikkaa, joista noin 2 673 oli ruotsinkielisessä koulutuksessa. Lukioihin haki keväällä 2021 ensisijaisesti 35 130 nuorta, mikä on noin 500 hakijaa vähemmän kuin vuonna 2020. Ammatillisessa koulutuksessa aloituspaikkoja on 41 550, joista 1 957 on ruotsinkielisissä koulutuksissa. Ammatilliseen koulutukseen haki ensisijaisesti noin 39 310 hakijaa, mikä on noin 3 000 enemmän kuin vuonna 2020. Peruskoulupohjaiseen ammatilliseen koulutukseen haki 37 050 hakijaa. Aloituspaikeista 3 815 on varattu lukion suorittaneille ja näitä opiskelupaikkoja haki noin 2 260 hakijaa. Ammatillisen koulutuksen suosituimmat alat pysyivät kevään 2021 yhteishaussa viime vuoteen verrattuna ennallaan. Suosituin opintoala oli ajoneuvo- ja kuljetustekniikka, johon oli 5 000 hakijaa. Seuraavaksi suosituimmat alat olivat sosiaali- ja terveysala (4 970 hakijaa), liiketalous ja

kauppa (3 910 hakijaa), sähkö- ja automaatiotekniikka (3 840 hakijaa) arkkitehtuuri ja rakentaminen (3 630 hakijaa) sekä tietojenkäsittely (2 810 hakijaa).

Opetushallituksesta saatujen tilastojen mukaan kevään 2020 ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa lukion oppimäärän suorittaneita hakijoita oli 1 617, joista 1 452 sai yhteishaussa opiskelupaikan. Näistä hakijoista kuitenkin vain 921 otti paikan vastaan, ja vain 846 aloitti koulutuksessa. Vuonna 2019 lukion oppimäärän suorittaneita hakijoita oli 2 163, joista 1 887 sai opiskelupaikan, 1 185 otti paikan vastaan ja 1 095 aloitti koulutuksessa. Vastaavasti vuonna 2018 lukion oppimäärän suorittaneita hakijoita oli 2 619, joista 2 322 sai opiskelupaikan, 1 461 otti paikan vastaan ja 1 383 aloitti koulutuksessa. Tilastot kertovat mm. siitä, että ammatillinen koulutus ei ole suurelle osalle lukion oppimäärän suorittaneista hakijoista ensisijainen vaihtoehto, vaan ammatilliseen koulutukseen haetaan usein ns. varmuuden vuoksi. Kun hakijat saavat myöhemmin keväällä korkeakoulujen hakutulokset, moni peruu aikaisemmin ammatillisesta koulutuksesta saadun opiskelupaikan.

Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haun hakijamäärä nousi jonkin verran viime vuodesta. Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa oli haettavana 5 130 aloituspaikkaa. Haussa haki 5 100 hakijaa, joista perusopetuksen päättäviä oli 4 120. Vuonna 2020 hakijoita oli 4 185. Vuoden 2021 perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa ensisijaisia hakijoita perusopetuksen lisäopetukseen oli 1 550, VALMA-koulutukseen 3 270 ja LUVA-koulutukseen 280.

Vaativana erityisenä tukena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haun hakijamäärä kasvoi keväällä 2021 jonkin verran viime vuodesta. Vaativana erityisenä tukena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haussa oli haettavana 2 210 aloituspaikkaa. Vuoden 2021 yhteishaussa vaativana erityisenä tukena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen haki 3 660 hakijaa, joista perusopetuksen päättäviä oli 1 810. Hakijamäärä vuonna 2020 oli 2 840. Vuonna 2021 ensisijaisia hakijoita vaativan erityisen tuen perusteella järjestettäviin ammatillisiin perustutkintoihin oli 2 180, VALMA-koulutukseen 870 sekä TELMA-koulutukseen 600.

Oppivelvollisuuden laajentamista koskevan lakiuudistuksen yhteydessä säädettiin oppivelvollisuuslaki (1214/2020) ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020). Tasavallan presidentti vahvisti 30.12.2020 oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvät muut muutokset, ja ne tulevat voimaan 1.8.2021 alkaen. Hakeutumisvelvoitetta koskevat säännökset ovat kuitenkin voimassa jo 1.1.2021 alkaen. Uusi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettu laki tulee voimaan 1.8.2021, mutta kyseistä koulutusta järjestetään ensimmäisen kerran vasta 1.8.2022 alkaen. Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen liittyvät muut muutokset tulevat voimaan 1.8.2022. Uuden oppivelvollisuuslain myötä oppivelvollisuus laajeni 18 ikävuoteen, ja oppivelvollisella on perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta voi suorittaa lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Lakiuudistuksessa aikaisemman lainsäädännön mukaiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset (perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus) yhdistetään uuden lain mukaisesti tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi (TUVÄ).

Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä kansanopistoille säädettiin mahdollisuus tarjota vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvun mukaista oppivelvollisille suunnattua koulutusta. Tämän oppivelvollisille suunnatun uudentyypisen koulutusmuodon tavoitteena on edistää opiskelijan

omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämänhallintataitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Koulutus on laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voi kestää enintään yhden vuoden. Suomen kansanopistoyhdistys ry teetti tammikuussa 2020 kyselyn kansanopistoille, jossa selvitettiin, kuinka monta alle 18-vuotiasta opiskelijaa kansanopistoissa on vapaan sivistystyön pitkien linjojen koulutuksissa (kaikki yli 8 viikkoa kestävät koulutukset). Kyselyn tulosten mukaan kyseiseen kohderyhmään kuuluvia opiskelijoita oli 33 kansanopistossa ja opiskelijoiden kokonaismäärä oli 472. Kolmessa kansanopistossa oli yli 100 tämän kohderyhmän opiskelijaa.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettuun lakiin (884/2017) eli ns. Koski-lakiin on oppivelvollisuuden laajentamista koskevien lakimuutosten yhteydessä lisätty lain soveltamisalaan vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettu koulutus ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu koulutus. Koski-lain 4 luvussa säädetään opiskelijavalintarekisteristä. Myös tämän luvun säännöksissä on otettu huomioon edellä mainitut koulutukset, joten voimassa olevat säännökset mahdollistavat kyseisten koulutusten opiskelijavalinnan toteuttamisen Koski-laissa tarkoitetun opiskelijavalintarekisterin kautta.

2 Keskeiset ehdotukset

Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annettu valtioneuvoston asetus (294/2014) ehdotetaan kumottavaksi ja annettavaksi uusi yhteishakuasetus. Yhteishakuasetuksen uudistamisen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa hakumenettelyjä. Ehdotuksen mukaan nykyiset kolme erillistä hakua (ammattillisen perustutkintoon ja lukiokoulutukseen haku, nivelvaiheen koulutusten haku sekä vaativan erityisen tuen haku) yhdistettäisiin. Jatkossa kaikkiin edellä tarkoitettuihin koulutuksiin haettaisiin yhtä aikaa samassa, kerran vuodessa keväisin järjestettävässä valtakunnallisessa yhteishaussa. Yhteishakuasetuksen soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain uuden 7 a luvun mukainen oppivelvollisille suunnattu koulutus sekä uuden tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain mukainen tutkintoon valmentava koulutus, joka korvaa aikaisemmat nivelvaiheen koulutukset (perusopetuksen lisäopetuksen, VALMA-koulutuksen ja LUVA-koulutuksen).

Yhteishakuasetuksen soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan rajattavaksi lukion oppimäärän suorittaneet. Lukion oppimäärän suorittaneiden hakijoiden määrä on vuosittain ollut hyvin pieni, ja jatkuvan haun voidaan katsoa olevan sekä koulutuksen järjestäjien että lukion oppimäärän suorittaneiden hakijoiden kannalta sujuvampi ja tarkoituksenmukaisempi hakuväylä ammatilliseen koulutukseen. Lisäksi asetukseen ehdotetaan eräitä muutoksia yhteishakuhakemuksen liitteiden toimittamiseen, hakutoiveiden määrään sekä varasijasääntelyyn liittyen. Oppivelvollisuuden uudistus ja uusi nivelvaiheen koulutuskokonaisuus aiheuttavat myös eräitä lakitekniisiä muutostarpeita yhteishakuasetukseen muun muassa termien ja lakiviittausten osalta. Vanhentuneet lakiviittaukset ehdotetaan korvattavaksi voimassa olevan lainsäädännön mukaisilla viittauksilla. Lisähakua ja täydennyshakua koskevat vanhentuneet säännökset ehdotetaan poistettavaksi.

3 Säännöskohtaiset perustelut

Asetuksen nimi

Asetuksen nimeksi ehdotetaan *valtioneuvoston asetus perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä*. Nimi olisi asetuksen sisältöä kuvaava, mutta lyhyempi ja selkeämpi kuin voimassa olevan asetuksen nimi *valtioneuvoston asetus ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä*.

1 §. Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaun soveltamisala

Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaun (*yhteishaku*) soveltamisalasta. Yhteishakua sovellettaisiin otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen perustutkintokoulutukseen ja lukiolaissa säädettyyn nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaiseen lukiokoulutukseen. Aikaisemmin toisistaan erilliset kolme hakua (ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen haku, perusopetuksen jälkeiseen valmistavan koulutuksen haku sekä vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen haku) yhdistettäisiin, joten voimassa olevasta asetuksesta poiketen samaa yhteishakua sovellettaisiin jatkossa myös otettaessa opiskelijoita tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettuun työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen ja 65 §:ssä tarkoitettuun vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettuun oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.

2 §. Yhteishaun soveltamisalan rajoitukset

Pykälässä säädettäisiin niistä koulutuksista, joihin asetuksessa tarkoitettua yhteishakua ei sovelleta. Pykälän 1 momentin mukaan yhteishakua ei sovellettaisi otettaessa opiskelijoita oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, vieraskieliseen ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, urheilijoille suunnattuun ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 23 §:n 3 momentissa tarkoitettuun työvoimakoulutukseen, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun henkilöstökoulutukseen sekä Helsingin saksalaiseen kouluun, International School of Helsinki -nimiseen kouluun ja Helsingin eurooppalaiseen kouluun. Yhteishaun ulkopuolelle rajattavat koulutukset vastaisivat voimassa olevan asetuksen mukaan yhteisten hakumenettelyiden ulkopuolelle rajattavia koulutuksia, eikä yhteishaun soveltamisalaa tältä osin ehdoteta muutettavaksi.

Koska aikaisemmin toisistaan erilliset kolme hakua (ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen haku, perusopetuksen jälkeiseen valmistavaan koulutukseen haku sekä vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen haku) yhdistettäisiin, pykälässä ei rajattaisi, voimassa olevasta asetuksesta poiketen, soveltamisalan ulkopuolelle nivelvaiheen koulutuksia tai vaativan erityisen tuen perusteella järjestettäviä koulutuksia. Myöskään aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta ei tarvitsisi erikseen rajata soveltamisalan ulkopuolelle, sillä 1 § 1 momentin 2 kohdan sanamuodon perusteella yhteishakua sovellettaisiin vain nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaiseen lukiokoulutukseen. Voimassa olevan asetuksen soveltamisalan rajaus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetun muun ammatillisen koulutuksen osalta poistettaisiin tarpeettomana, sillä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 37 §:n 2 momentin valtuutussäännös ei kata 8 §:ssä säädettyjä koulutuksia. Valtuutussäännöksen mukaan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää

valtakunnallisia hakumenettelyitä, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella. 8 §:ssä tarkoitetut koulutukset puolestaan kuuluvat jatkuvan haun piiriin. Tällöin koulutuksen järjestäjä päättää niihin kohdistuvista hakuajoista ja -menettelyistä.

Pykälän 2 momentissa rajattaisiin yhteishaun soveltamisalan ulkopuolelle ne ammatilliseen koulutukseen hakeutuvat henkilöt, jotka ovat perusopetuksen jälkeen suorittaneet ammatillisen tutkinnon, lukion oppimäärän tai korkeakoulututkinnon. Voimassa olevasta asetuksesta poiketen siis myös lukion oppimäärän suorittaneet hakijat rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Momentissa olisi myös informatiivinen viittaus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:n 2 momentin jatkuvaa hakua koskevaan säännökseen. Termi *ammattillinen tutkinto* kattaa sekä ammatillisen perustutkinnon että muun ammatillisen tutkinnon, joten voimassa olevasta asetuksesta poiketen säännökseen ei otettaisi erikseen mainintaa perustutkinnosta ja muusta ammatillisesta tutkinnosta.

3 §. *Hakukohteet vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen koulutukseen*

Asetuksen 3 §:ssä olisi informatiivinen säännös hakukohteista vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävä koulutus sisältyisi jo suoraan 1 §:ssä säädettyyn yhteishaun soveltamisalaan. Informatiivisella säännöksellä korostettaisiin sitä, että vaikka vaativana erityisenä tukena järjestettävän koulutuksen erillistä hakua ei enää jatkossa olisi, olisi yhteishaussa jatkossakin mahdollista hakeutua sellaiseen koulutukseen, jossa opiskelijalla on oikeus vaativaan erityiseen tukeen.

Ehdotetun säädöksen mukaan 1 §:n 1 ja 3 kohdassa tarkoitetussa koulutuksessa hakukohteena voisi olla ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävä koulutus. Vaativan erityisen tuen mukaista koulutusta voidaan järjestää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain mukaisessa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Ehdotetun asetuksen 1 §:n 4 kohdan mukainen työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus järjestetään aina vaativan erityisen tuen mukaisena koulutuksena.

4 §. *Hakurekisteri*

Pykälässä säädettäisiin, että yhteishaku toteutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisterin avulla. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan asetuksen 5 §:ää. Ainoastaan voimassa olevassa asetuksessa oleva vanhentunut lakiviittaus opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettuun lakiin (1058/1998) ehdotetaan päivitettäväksi vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Hakurekisterin käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä, tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta säädetään valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa.

5 §. *Hakuaika*

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yhteishaun aikatauluista päättämisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhteishaun aikatauluista Opetushallituksen esityksen perusteella. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan asetuksen 6 §:ää. Tarkennuksena on lisätty säännös siitä, että Opetushallitus tekee opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen aikatauluista, mikä

vastaisi nykyistä muodostunutta käytäntöä. Yhteishaun aikatauluista päättämällä tarkoitettaisiin hakijan oikeuksiin liittyvistä ajankohdista, kuten hakuajasta, tulosten julkistamisen ajankohdasta sekä opiskelupaikan vastaanottamisen ja varasijojen voimassaolon määräajasta päättämistä. Asetuksen 6 §:n nojalla Opetushallitus päättäisi hakurekisterin ylläpitoon liittyvästä tarkemmasta aikataulusta. Koulutuksen järjestäjä ei voi muuttaa ilmoittamiensa koulutuksen aloituspaikkojen määrää enää yhteishaun jälkeen. Aloituspaikkojen määrää ei voi vähentää tai lisätä yhteishakuajan alettua, sillä tämä heikentäisi olennaisesti hakijoiden oikeusturvaa.

6 §. Opetushallituksen tehtävät

Pykälässä säädettäisiin Opetushallituksen tehtävistä rekisterinpitäjänä. Ehdotetun 1 momentin mukaan Opetushallitus vastaisi yhteishaun valtakunnallisesta toteuttamisesta sekä hakemusten vastaanottamisesta, käsittelemisestä ja säilyttämisestä. Opetushallitus määräisi myös hakurekisterin ylläpitoon liittyvästä tarkemmasta aikataulusta. Ehdotetut tehtävät vastaisivat voimassa olevan yhteishakuasetuksen 7 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan asetuksen 7 §:n 2 momenttia vastaavasti Opetushallituksen ja koulutuksen järjestäjän yhteistyöstä. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja uuden oppivelvollisuuslain myötä myös kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutus otettaisiin terminologiassa huomioon, ja koulutuksen järjestäjän lisäksi Opetushallituksen yhteistyövelvoite kohdistettaisiin koskemaan myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisia oppilaitoksen ylläpitäjiä. Voimassa olevan asetuksen 7 §:n 2 momentista poiketen pykälästä poistettaisiin maininta työelämään hakeutumisen edistämisestä opiskelupaikkaa vaille jääneiden kohdalla. Käytännössä Opetushallitus ei ole ohjannut opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumisessa työelämään. Vakiintuneen käytännön mukaan Opetushallitus lähettää jälkiohjauskirjeen kaikille yhteisten valtakunnallisten hakujen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneille henkilöille. Kirjeen tarkoituksena on ohjeistaa opiskelijaa siitä, miten hän voi hakeutua koulutukseen vielä valtakunnallisten yhteisten hakujen jälkeen. Jälkiohjauskirje ei sisällä ohjausta työelämään hakeutumiseen. Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvän uudistuksen keskeisenä tavoitteena on taata jokaiselle peruskoulun päättävälle jatko-opiskelupaikka jossakin perusopetuksen jälkeisessä oppivelvollisuuskoulutuksessa. Pykälässä korostettaisiin jatkossa oppivelvollisuuslain asettamaa perusopetuksen jälkeistä jatko-opiskeluvelvollisuutta. Työelämään hakeutumisen ohjausta puolestaan annetaan TE-palveluiden piirissä.

7 §. Hakurekisteriin tallennettavat tiedot

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:n 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteri jakaantuu osarekistereihin, jotka ovat korkeakoulujen hakurekisteri sekä ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri. Säännöksen 3 momentin mukaan opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään: 2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. Lain 19 §:ssä säädetään opiskelijavalintarekisterin tietosisällöstä sinne tallennettavien opiskelijaa koskevien tietojen eli henkilötietojen osalta.

Asetuksen 7 §:ssä säädettäisiin tiedoista, jotka koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen ylläpitäjän tulisi tallentaa hakurekisteriin. Pykälän 1 momentissa mainitut tiedot vastaisivat voimassa olevan ase-

tuksen 8 §:ssä mainittuja tietoja, jotka opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa hakurekisteriin. Käytännössä koulutuksen järjestäjät tallentaisivat tiedot sähköisesti Opintopolku.fi -palvelun kautta. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän tulee tallentaa hakurekisteriin tiedot yhteishaussa mukana olevasta koulutustarjonnasta, opiskelijaksi ottamisen perusteet siltä osin, kuin niistä päättää koulutuksen järjestäjä tai oppilaitoksen ylläpitäjä sekä muut opiskelijaksi ottamisessa tarvittavat tiedot.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan haettaessa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen koulutukseen tai asetuksen 1 §:n 3–5 kohdassa tarkoitettuun koulutukseen tulee koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen ylläpitäjän tallentaa hakurekisteriin 1 momentissa säädetyn lisäksi tiedot valintajärjestyksessä valittavaksi esitettävistä ja varasijalla olevista sekä tiedot hylätyistä hakijoista. Käytännössä säännös koskisi niitä koulutuksia, joissa valinta suoritetaan muutoin kuin valintaperusteasetuksilla säädettyjä valintapisteitä ja muita valintaperusteita käyttäen. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 8 §:n 2 momentissa säädettyä. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa muun muassa koulutukseen hakemista ja valinnan perusteita koskevat tiedot kunkin hakijan osalta sekä valinnan tulosta, opiskelupaikan vastaanottamista ja oppilaitokseen ilmoittautumista koskevat tiedot. Edellä mainitussa säännöksessä käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (27.4.2016 annettu asetus (EU) 2016/679, ns. yleinen tietosuoja-asetus) 6 artiklan 3. kohdan mukaista kansallista liikkumavaraa säätämällä tietojen tallentamismahdollisuudesta. Yhteishakuasetuksella säädetään valtakunnallisista hakumenettelyistä ja ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin, mitkä tiedot koulutuksen järjestäjän tulee tallentaa valtakunnallisten hakumenettelyiden yhteydessä.

8 §. Hakemuksen ja liitteiden toimittaminen

Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan asetuksen 9 §:ää vastaavasti yhteishakuhakemuksen toimittamisesta Opetushallitukselle. Ehdotetun säännöksen mukaan hakemus ja sen liitteet tulee toimittaa Opetushallitukselle sähköisen hakujärjestelmän kautta tai paperisena. Voimassa olevasta asetuksesta poiketen myös hakemuksen liitteet toimitettaisiin siis jatkossa lähtökohtaisesti sähköisen hakujärjestelmän kautta Opetushallitukselle. Mahdollisuus liitteiden toimittamisesta paperisena suoraan koulutuksen järjestäjälle tai oppilaitoksen ylläpitäjälle säilytettäisiin edelleen. Vastaava toimintatapa on jo käytössä hakumenettelyssä korkeakoulupuolella. Käytännössä sähköinen hakemuksen ja sen liitteiden toimittaminen tapahtuisi Opintopolku.fi -hakupalvelun kautta. Poikkeuksena tästä pääsäännöstä pykälässä säädettäisiin erikseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuna vaativana erityisenä tukena järjestettävään koulutukseen hakeutuvan hakijan hakemuksen liitteiden toimittamisesta. Tällaisen hakijan hakemuksen liitteet toimitettaisiin voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti paperisena suoraan koulutuksen järjestäjälle. Tällöin hakija saisi Opintopolku.fi -palvelun kautta tiedon siitä, mihin osoitteeseen hakemuksen liitteet tulee toimittaa. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 19 §:ssä säädetään tarkemmin opiskelijavalintarekisterin tietosisällöstä eli niistä tiedoista, joita opiskelijavalintarekisteriin voi tallentaa. Vaativana erityisenä tukena järjestettävään koulutukseen hakeutumisessa liitteet sisältävät usein yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoja, kuten tietoja henkilön terveydentilasta, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain voimassa olevat säännökset eivät mahdollista edellä mainittujen hakijan terveydentilaa koskevien tietojen tallentamista opiskelijavalintarekisteriin.

9 §. *Hakutoiveet*

Pykälässä säädettäisiin hakemisen yhteydessä esitettävistä hakutoiveista. Ehdotetun säännöksen mukaan yhteishaussa mukana olevaan koulutukseen haettaisiin yhdellä hakemuksella, jossa hakija voisi esittää haluamassaan järjestyksessä enintään seitsemän hakutoivetta. Hakutoiveita ja niiden järjestyksestä ei olisi mahdollista muuttaa hakuajan päätyttyä. Voimassa olevan asetuksen mukaisten kolmen erillisen haun (ammattilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen haku, perusopetuksen jälkeiseen valmistavaan koulutukseen haku sekä vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen haku) yhdistyessä yhdeksi hauksi hakutoiveiden yhteismääräksi säädettäisiin seitsemän. Muutoin pykälän sisältö vastaisi voimassa olevan asetuksen 10 §:ää.

10 §. *Valintaesitys*

Asetuksen 10 §:ssä säädettäisiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle hakurekisterin avulla tuotettavan valintaesityksen muodostamisesta. Ehdotetun pykälän mukaan Opetushallitus tuottaisi hakurekisterin avulla koulutuksen järjestäjälle tai oppilaitoksen ylläpitäjälle esityksen opiskelijaksi otettavista sekä varasijalla olevista hakijoista. Hakija esitettäisiin valittavaksi ylimpään hakutoiveeseen, johon hänen valintamenestyksensä riittäisi. Ehdotettu pykälä vastaisi pääosin sisällöltään voimassa olevan asetuksen 11 §:ää. Sanamuotoja muutettaisiin kuitenkin selkeämmäksi ja varasijaa koskeva sääntely siirrettäisiin ehdotetun asetuksen 11 §:ään.

11 §. *Hakijan valitseminen hakutoiveeseen varasijalta*

Pykälässä säädettäisiin opiskelijaksi ottamisesta koulutukseen varasijalta. Ehdotetun säännöksen mukaan hakijat valittaisiin koulutukseen varasijalta valintapisteiden mukaisessa järjestyksessä. Hakija voitaisiin valita varasijalta hakutoiveeseen, joka edeltää järjestyksessä sitä hakutoivetta, johon hakija on esitetty valittavaksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että jos hakija esitetään valittavaksi esimerkiksi kolmantena hakutoiveena olevaan opetukseen tai koulutukseen, hän voisi tulla varasijalta valituksi ensimmäiseen tai toiseen hakutoiveeseensa, jos näistä vapautuu opiskelupaikka varasijojen voimassaolon aikana. Voimassa olevan asetuksen 11 §:ää vastaavasti siis varasijalta voidaan valita vain sellaiseen koulutukseen, jota koskeva hakutoive edeltää järjestyksessä hakijan hakutoivetta siihen koulutukseen, johon hänet esitetään valittavaksi.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös uudentyyppisestä menettelystä, jossa hakija voisi ilmoittaa peruvansa aiemmin vastaanottamansa opiskelupaikan, jos hän ottaa vastaan opiskelupaikan varasijalta. Ehdotetun säännöksen mukaan jos hakija ottaa vastaan opiskelupaikan varasijalta, hän voisi samalla ilmoittaa peruvansa aikaisemmin vastaanotetun opiskelupaikan. Ehdotuksen mukainen käytäntö vastaisi oikeudellisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 97 §:n, lukiolain 24 §:n, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 18 §:n ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 i §:n mukaista opiskelijan eroamisilmoitusta. Opiskelupaikan vastaanottaessaan opiskelijalle syntyy lakiin perustuva opiskeluoikeus, joka voidaan peruuttaa vain opiskelijan oman kirjallisen ilmoituksen perusteella tai koulutuksen järjestäjän katsoessa opiskelijan eronneeksi edellä mainittujen säännösten mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisten osalta on säädetty, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, kun hänellä on uusi opiskelupaikka.

Ehdotetun säännöksen mukaisessa uudessa käytännössä aikaisemmin vastaanotettu opiskelupaikka peruuntuisi hakijan ilmoituksen perusteella hakijan ilmoittaessa varasijalta saadun opiskelupaikan vastaanottamisesta ja aikaisemmin vastaanotetun opiskelupaikan perumisesta Oma opintopolku -palvelussa. Palvelussa opiskelija voisi valita kohdan, jossa hän ilmoittaa aikaisemmin vastaanotetun

opiskelupaikan perumisesta. Koulutuksen järjestäjälle tulisi tällöin valintaesitykseen tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta tai perumisesta Opetushallituksen tietojärjestelmän kautta, eikä opiskelijan tarvitsisi toimittaa erillistä eroamisilmoitusta. Tämä ilmoitus vastaisi hakijan kirjallista eroamisilmoitusta. Perumisilmoituksen perusteella koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä koulutusta koskevissa laeissa tarkoitettu hallintopäätös opiskelijan eronneeksi katsomisesta, mutta vapautuva opiskelupaikka voitaisiin kuitenkin antaa varasijalla olevalle hakijalle jo ennen eronneeksi katsomista koskevan hallintopäätöksen tekemistä. Hakuajoista päättämisen yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi myös siitä, mihin mennessä hakijan tulee ottaa vastaan hänelle esitetty opiskelupaikka ja mihin asti varasijat ovat voimassa. Varasijojen voimassaolon aikana opetuksen tai koulutuksen järjestäjä tarjoaa vapautuvia opiskelupaikkoja varasijalla oleville hakijoille.

12 §. Päätös opiskelijaksi ottamisesta

Pykälässä säädettäisiin pääosin voimassa olevan asetuksen 12 §:n sisältöä vastaavasti opiskelijaksi ottamista koskevan päätöksen tekemisestä. Ehdotetun pykälän mukaan opetuksen tai koulutuksen järjestäjä taikka oppilaitoksen ylläpitäjä tekee 10 §:ssä tarkoitetun valintaesityksen mukaisen päätöksen opiskelijaksi ottamisesta. Säännöksessä todetaan se periaate, että hallintopäätöstä opiskelijaksi ottamisesta ei tee hakurekisteri, vaan koulutuksen järjestäjä tai oppilaitoksen ylläpitäjä. Säännöksen sanamuodon mukaan koulutuksen järjestäjän tulee valita hakija kyseiselle hakutoiveelle, eikä säännös mahdollista koulutuksen järjestäjän harkintaa. Käytännössä siis käytettäessä valtakunnallista hakumenettelyä asetuksen 10 §:ssä tarkoitettu valintaesitys on odotettava, ennen kuin lopulliset valintapäätökset voidaan tehdä. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä valintaesityksen mukainen valinta. Pistetai hakutoivejärjestyksestä ei voi lähtökohtaisesti poiketa. Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen 4 luvussa ja opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annetun opetusministeriön asetuksen 2 §:n 3 momentissa säädetään kuitenkin erikseen koulutuksen järjestäjän harkintaan perustuvasta valinnasta, jolla pistejärjestyksestä voidaan harkinnanvaraisesti poiketa. Koulutuksen järjestäjällä olisi kuitenkin aina mahdollisuus tarkistaa valintaesitys, eikä virheellisiin tietoihin perustuva valintaesitys sitoisi koulutuksen järjestäjää.

Tilanteista, joissa valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa kirjeellä, säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 43 §:n 2 momentissa, lukiolain 20 §:n 3 momentissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 10 §:n 2 momentissa ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 e §:n 4 momentissa. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan asetuksen sääntelyä, mutta siinä otettaisiin kuitenkin huomioon uuden tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvun mukainen uusi oppivelvollisia koskeva sääntely. Viittaus perusopetuslain säännökseen koskien päätöstä perusopetuksen lisäopetuksen oppilaaksi ottamisesta poistettaisiin tarpeettomana, sillä uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus korvaa perusopetuksen lisäopetuksen 1.8.2022 alkaen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 43 §:n 2 momentin, lukiolain 20 §:n 3 momentin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 10 §:n 2 momentin ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 e §:n 4 momentin säännösten mukaan valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta, jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään valtakunnallisia hakumenettelyjä. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Käytännössä hakijalle lähetetään tällöin kirje, jossa ilmoitetaan kaikkien hakutoiveiden osalta tieto opiskelijavalinnan tuloksesta eli hakijan saamista valintapisteistä ja hyväksytyyn pistemäärän rajasta. Jos opiskelijavalinnan tuloksesta on ilmoi-

tettu kirjeellä, koulutuksen järjestäjän tulee antaa hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös muutoksenhakuohjeineen hakijan pyynnöstä. Hakijan tulee kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hakija on saanut tiedoksi ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

13 §. *Tieto opiskelupaikan vastaanottaneista hakijoista*

Yhteishaussa noudatettavien aikataulujen päättämisen yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö päättää myös siitä ajankohdasta, mihin mennessä hakijan tulee ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle tai oppilaitoksen ylläpitäjälle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Asetuksen 13 §:ssä säädettäisiin opiskelupaikan vastaanottaneiden henkilöiden tietojen tallentamisesta hakurekisteriin. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen ylläpitäjän tulee tallentaa hakurekisteriin tiedot yhteishaussa opiskelupaikan vastaanottaneista hakijoista. Viittaus lisähakuun poistettaisiin tarpeettomana ja säännöksen terminologia päivitetäisiin vastaamaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisia vaatimuksia. Muutoin säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan asetuksen 13 §:ää.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa muun muassa koulutukseen hakemista ja valinnan perusteita koskevat tiedot kunkin hakijan osalta sekä valinnan tulosta, opiskelupaikan vastaanottamista ja oppilaitokseen ilmoittautumista koskevat tiedot. Edellä mainitussa säännöksessä käytetään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3. kohdan mukaista kansallista liikkumavaraa säätämällä tietojen tallentamismahdollisuudesta. Yhteishakuasetuksella säädetään valtakunnallisista hakumenettelyistä ja ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin, mitkä tiedot koulutuksen järjestäjän tulee tallentaa valtakunnallisten hakumenettelyiden yhteydessä.

14 §. *Voimaantulo*

Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantulosta. Asetus tulisi voimaan 1.1.2022 ja sillä kumottaisiin ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annettu valtioneuvoston asetus (294/2014). Asetusta sovellettaisiin ensimmäisen kerran otettaessa opiskelijoita 1 päivänä elokuuta 2022 tai sen jälkeen alkavaan koulutukseen. Ennen mainittua ajankohtaa alkavaan koulutukseen sovellettaisiin tämän asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Käytännössä uutta asetusta sovellettaisiin siis ensimmäisen kerran keväällä 2022 järjestettävässä yhteishaussa, jossa hakeudutaan syksyllä 2022 alkavaan koulutukseen.

4 Pääasialliset vaikutukset

Yhteishakuasetukseen ehdotetut muutokset selkeyttäisivät ja yksinkertaistaisivat hakumenettelyä. Yhteishaun tavoitteena olisi edelleen taata jokaiselle peruskoulun päättäneelle opiskelupaikka toisen asteen koulutuksessa. Jatkossa kaikki peruskoulun päättäneet hakijat voisivat hakea yhdessä valtakunnallisessa yhteishaussa yhtenäisen hakuajan puitteissa perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin. Myös yhteishaun tulokset julkaistaisiin yhtenäisesti samana päivänä. Yhden perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaun järjestelmä olisi hakijoille selkeämpi ja tasapuolisempi.

Erityisesti juuri perusopetuksen päättävien hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta olisi tärkeää, että he voisivat hakeutua jatko-opintoihin yhtenäisen hakuajan puitteissa ja saada tiedon opiskelijavalinnasta samanaikaisesti siitä riippumatta, hakeutuvatko he tutkintotavoitteiseen koulutukseen, nivelvai-

heen koulutukseen tai vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävään koulutukseen. Oppivelvollisuuden laajentumisen ja siihen liittyviä hakeutumisvelvoitteen vuoksi olisi tärkeää, että kaikki yhteisissä hakumenettelyissä (jatkossa yhteishaussa) hakevat oppivelvolliset saisivat tiedon opiskelupaikastaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ilman opiskelupaikkaa jääneille voitaisiin perusopetuksen päättymisen jälkeen antaa tarvittavaa jatko-ohjausta koulutukseen hakeutumisessa.

Jatkossa yhdessä ja samassa haussa voisi hakeutua sekä tutkintotavoitteiseen koulutukseen että nivelvaiheen koulutukseen. Ehdotettu muutos yksinkertaistaisi hakumenettelyitä erityisesti niiden hakijoiden kohdalla, jotka ovat epävarmoja valmiuksistaan siirtyä perusopetuksen jälkeen suoraan tutkintotavoitteiseen koulutukseen ja haluavat hakeutua sekä tutkintotavoitteiseen että nivelvaiheen koulutukseen. Toisaalta ehdotettu muutos saattaisi jonkin verran lisätä hakeutumista myös ”varmuuden vuoksi” nivelvaiheen koulutukseen, koska nivelvaiheen hakukohteisiin hakeuduttaisiin jatkossa samanaikaisesti tutkintotavoitteisen koulutuksen hakukohteiden kanssa. Vuoteen 2020 asti käytössä olleen käytännön mukaan perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutuksen haku jatkui vielä tutkintotavoitteisen koulutuksen yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen, jolloin ilman tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelupaikkaa jääneillä hakijoilla oli mahdollisuus hakeutua yhteisissä hakumenettelyissä myös nivelvaiheen koulutuksiin. Jatkossa sekä tutkintotavoitteisten että nivelvaiheen koulutusten hakuaika ja tulosten julkistamisajankohta olisi yhtenäinen, joten ilman tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelupaikkaa jääneet hakijat voisivat hakeutua nivelvaiheen koulutukseen vain jatkuvan haun kautta, elleivät he ole yhteishaussa hakeneet myös nivelvaiheen hakukohteisiin.

Keväällä 2021 toteutetussa kokeilussa voimassa olevien säännösten mukaisten kolmen erillisen haun hakuajat yhtenäistettiin eli kaikki haut järjestettiin samanaikaisesti. Hakutilastojen mukaan nivelvaiheen koulutuksen hakijamäärä oli keväällä 2020 noin 4 200 hakijaa ja keväällä 2021 noin 5 100 hakijaa. Hakijamäärän nousuun saattoi vaikuttaa yhtenäinen hakuaika, mutta toisaalta myös oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvä hakeutumisvelvollisuus. Vaikuttaisi siltä, että yhtenäinen hakuaika ei merkittävästi lisännyt ns. varmuuden vuoksi hakeutumista nivelvaiheen koulutuksen haussa. Onkin tärkeää, että koulutuksen järjestäjät varaisivat riittävästi nivelvaiheen koulutuksen opiskelija-paikkoja myös jatkuvassa haussa, jotta ilman tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelupaikkaa jääneillä hakijoilla olisi mahdollisuus hakeutua nivelvaiheen koulutukseen vielä yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen. Muuttuvaan hakumenettelyyn tulisi kiinnittää huomiota myös perusopetuksen päättävien ohjauksessa, jotta hakijat osaavat valita tarkoituksenmukaiset hakukohteet ja toisaalta ovat tietoisia myös yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeisistä jatkuvan haun hakumahdollisuuksista.

Jatkossa yhdessä ja samassa haussa voisi hakeutua sekä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävään koulutukseen että muuhun koulutukseen. Hakuvaiheen ohjauksessa tulisikin kiinnittää huomiota siihen, että hakijat osaavat hakeutua heille soveltuvaan koulutukseen, eivätkä esimerkiksi epähuomiossa hakeudu erityisoppilaitosten hakukohteisiin, jos heillä ei ole vaativan erityisen tuen tarvetta. Hakukohteiden vaihtaminen hakuajan päättymisen jälkeen ei ole asetuksen mukaan mahdollista. Vaativana erityisenä tukena järjestettävän koulutuksen opiskelijavalinnan yhteydessä kuitenkin aina arvioidaan hakijan vaativan erityisen tuen tarve ja tässä vaiheessa koulutuksen järjestäjä voi ohjata hakijaa hakeutumaan jatkuvan haun kautta muuhun koulutukseen, jos hän ei kuulu vaativan erityisen tuen kohderyhmään.

Hakujen yhdistäminen ja yhtenäinen hakuaika merkitsisi jatko-opintoihin ohjaamisen kannalta sitä, että perusopetuksen päättävien oppilaiden varsinaisen hakuvaiheen ohjaus tiivistyisi keväällä lyhyemmälle aikajaksolle, koska jatkossa kaikki oppilaat hakeutuisivat saman hakuajan puitteissa eikä

kevään aikana peräkkäin järjestettävissä erillisissä hauissa. Tämä muuttaisi jonkin verran oppilaiden ohjauksen töiden painottumista yhteishakuun liittyvän ohjauksen yhteydessä.

Ehdotuksella lukion oppimäärän suorittaneiden poistamisesta yhteishakuasetuksen soveltamisalasta ei olisi suuria vaikutuksia hakijoiden asemaan, sillä lukion oppimäärän suorittaneet voisivat edelleen hakeutua koulutukseen jatkuvan haun kautta. Jatkuva haku olisi sekä hakijoiden että koulutuksen järjestäjien kannalta tarkoituksenmukaisempi ja sujuvampi hakuväylä. Lukion oppimäärän suorittaneiden hakijoiden määrä on ollut vuosittain pieni. Lisäksi jatkuvaa hakua käytettäessä ns. turhat haut ammatilliseen koulutukseen vähenisivät. Tilastojen mukaan vain noin puolet ammatillisesta koulutuksesta opiskelupaikan saaneista lukion oppimäärän suorittaneista hakijoista lopulta aloittaa ammatillisessa koulutuksessa. Suuressa osassa tapauksista hakija joko itse peruu vastaanottamansa ammatillisen koulutuksen opiskelupaikan myöhemmin korkeakoulun yhteishakujen tulosten julkistamisen jälkeen tai vaihtoehtoisesti koulutuksen järjestäjä katsoo hakijan myöhemmin eronneeksi, koska hakija ei tosiasiallisesti ole aloittanut opintojaan. Jatkuvan haun kautta ammatilliseen koulutukseen saataisiin ohjattua juuri ne lukion oppimäärän suorittaneet hakijat, joita ammatillisen koulutuksen hakukohde ensisijaisesti kiinnostaa. Lukion oppimäärän suorittaneiden poistaminen yhteishaun soveltamisalasta myös vähentäisi koulutuksen järjestäjien ja Opetushallituksen työmäärää, sillä ylimääräiset opiskelupaikan vastaanottamiseen ja opiskelijoiden eronneeksi katsomiseen liittyvät selvitykset ja kirjaukset vähenisivät.

Yhteishakuun ehdotetut muutokset edellyttäisivät joitain teknisiä muutoksia Opetushallituksen ylläpitämään Opintopolku.fi -hakupalveluun. Muutokset eivät kuitenkaan merkittävästi lisääisi opiskelijavalintaan liittyvää hallinnollista työmäärää, sillä hakujen yhdistyessä voitaisiin edelleen hyödyntää samoja Opetushallituksen ylläpitämiä rekistereitä. Koulutuksen järjestäjien työmäärään ei myöskään tulisi merkittäviä muutoksia, sillä oppilas- ja opiskelijavalinta on jo tälläkin hetkellä koulutuksen järjestäjien tehtävänä. Ehdotetut muutokset lähinnä selkeyttäisivät ja yhtenäistäisivät oppilas- ja opiskelijavalintaan liittyviä käytäntöjä. Kuitenkin muutoksista saattaa aiheutua jonkin verran lisätyötä koulutuksen järjestäjille ja Opetushallitukselle muutoksiin liittyvän tiedotusvastuun vuoksi.

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tuleminen mukaan yhteishakuun yhdenmukaistaisi eri nivelvaiheen koulutusten hakumenettelyitä, koska opiskelijat voisivat jatkossa hakeutua myös kansanopistojen järjestämään nivelvaiheen koulutukseen yhteisten hakumenettelyjen kautta. Kansanopistojen koulutustarjonnassa tässä vaiheessa ainoastaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettu oppivelvollisille suunnattu koulutus tulisi yhteisten hakumenettelyiden piiriin. Muuhun kansanopistojen järjestämään koulutukseen haettaisiin nykytilaa vastaavasti jatkuvan haun kautta, ja myös oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen voitaisiin ottaa opiskelijoita ympärivuotisesti vapaille opiskelupaikoille jatkuvan haun kautta. Oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa ei myöskään otettaisi käyttöön yhteisiä valintaperusteita, vaan nykytilaa vastaavasti kukin kansanopisto määrittäisi valintaperusteet ja toteuttaisi opiskelijavalinnan esimerkiksi haastattelemalla hakijoita. Ehdotetun yhteishakuasetuksen mukaisesti oppilaitoksen ylläpitäjän tulisi tallentaa hakurekisteriin 1 momentissa säädetyn lisäksi tiedot valintajärjestyksessä valittavaksi esitettävistä ja varasijalla olevista sekä tiedot hylätyistä hakijoista.

Yhteisten hakumenettelyiden käyttöönotto voisi alkuvaiheessa aiheuttaa kansanopistojen ylläpitäjille jonkin verran lisätyötä. Noin 60 prosentilla kansanopistoista on kuitenkin myös muita koulutuksen järjestämisen tehtäviä (aikuisten perusopetus, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus), joten monelle kansanopistolle yhteishaku on jo ennestään käytössä olevia järjestelmiä. Näille kansanopistoille ehdotettu muutos ei aiheuttaisi merkittävästi lisätyötä. Pidemmällä aikavälillä

yhteisten hakumenettelyiden käyttöönotto vähentäisi kansanopistojen ylläpitäjien työmäärää opiskelijavalintaprosessissa.

Yhteishakuhakemuksen liitteiden toimittamisen mahdollisuus sähköisen tietojärjestelmän kautta helpottaisi ja yksinkertaistaisi opiskelijoiden hakuprosessia sekä koulutuksen järjestäjien tehtäviä. Myös ehdotettu uusi säännös, jonka mukaan hakijan ottaessa vastaan opiskelupaikan varasijalta aikaisemmin vastaanotettu opiskelupaikka peruuntuu hakijan ilmoituksen perusteella, yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi menettelyitä sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta, kun erillisiä eroamisilmoituksia ei tarvitsisi enää lähettää koulutuksen järjestäjälle. Usein opiskelija ei käytännössä tiedosta, että hänen tulisi perua aiemmin vastaanottamansa opiskelupaikka, kun hän ottaa vastaan uuden opiskelupaikan. Ehdotettu muutos vähentäisikin koulutuksen järjestäjien työmäärää opintojen aloittamiseen liittyvissä selvittelyissä, kun tieto opiskelupaikan perumisesta saataisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja suoraan sähköisen järjestelmän kautta. Ehdotettu menettely parantaisi myös muiden hakijoiden asemaa, koska kun tieto vapautuvista opiskelupaikoista saataisiin nykyistä aikaisemmassa vaiheessa, voitaisiin myös varasijalla olevilla hakijoille ilmoittaa nykyistä aikaisemmin opiskelupaikan saamisesta.

Esityksen mukaisilla yhteishakuasetuksen muutoksilla ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

5 Asian valmistelu ja lausuntopalaute

Asetus on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Asetusluonnos on lausuntokierroksella 18.6.–20.8.2021. Asetusluonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä.

Lausuntopalaute: täydentyy myöhemmin.

6 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2022. Voimaantulosäännöksiä on selostettu tarkemmin asetusluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa.

7 Toimivalta

Tämä asetus annetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 37 §:n 2 momentin, lukiolain (714/2018) 19 §:n 2 momentin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (1215/2020) 9 §:n 3 momentin sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 25 e §:n 3 momentin nojalla.